

／ Anàlisi de la **cistella** estàndard de la **compra** sota criteris de **consum responsable**

Rezero

Fundació prevenció
residus i consum

— Anàlisi de la **cistella** estàndard de la **compra**
sota criteris de **consum responsable**

01.
Plantejament
de l'estudi

02.
Resultats

03.
Propostes

／ Anàlisi de la **cistella** estàndard de la **compra**
sota criteris de **consum responsable**

01.

Plantejament
de l'estudi

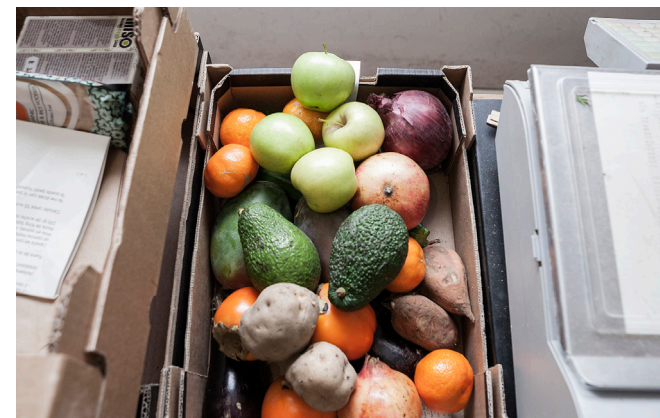
01. Plantejament de l'estudi

Finalitat

Conèixer i analitzar els productes de la cistella de la compra estàndard de Catalunya en base a criteris de **proximitat, producció ecològica, generació de residus associada als envasos i preu.**

Servir com a eina per incentivar l'adopció de mesures per a que Catalunya transiti cap a un **model de producció i consum basat en el residu zero i l'economia circular.**

Promoure **bones pràctiques** entre les empreses de la cadena de subministrament, que els permetin ser realment competitius en el mercat català i garantir el **dret del consumidor a consumir sense generar residus.**

Adaptació cistella estàndard de la compra de Catalunya

Verdures i hortalisses	Productes frescos d'origen animal	Preparats	Conserves	Begudes	Altres
Patates	Llet	Pizza	Tomàquet fregit	Aigua	Pa (baguette)
Tomàquets	Formatge semicurat			Refresc de cola	Galetes (tipus maria)
Taronges	logurt natural			Suc	Pasta
	Pernil dolç				Ous
	Pollastre				
	Lluç				

Establiments analitzats

Nom establiment	Tipus d'establiment	Municipi
Carrefour	Hipermercat	Cabrera de Mar
Eroski	Supermercat	Barcelona (Sant Martí)
Mercadona	Supermercat	Badalona
Lidl	Supermercat	Esplugues de Llobregat
Bon Àrea	Supermercat	Mataró
Bon Preu-Esclat	Supermercat	Masnou
Consum	Supermercat	Granollers
Dia	Supermercat	Vilassar de Mar
Mercat de la Independència	Mercat	Terrassa
Mercat de la Concepció	Mercat	Barcelona (Eixample)

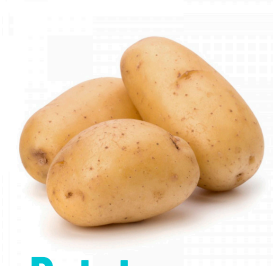
Metodologia de compra

Compra dels productes de la cistella estàndard en els principals formats d'envàs disponibles

Compra per triplicat per cada envàs

Incloure compra amb bossa o carmanyola pròpies pels productes trobats a granel

Exemples de diversos formats d'envàs que es poden trobar per a alguns productes als establiments analitzats.

Patates

Granel amb bossa pròpia
Granel amb bossa compostable
Granel amb bossa de plàstic LDPE
Malla

Pizza

Envàs de plàstic
Capsa de cartró (les congelades)

Tomàquets

Granel amb bossa pròpia
Granel amb bossa compostable
Malla
Safata de cartró i embolcall de plàstic
Safata de plàstic i embolcall de plàstic

Tomàquet fregit

Bric
Llauna d'alumini
Pot de vidre

1. Anàlisi d'impacte ambiental dels envasos

Pesatge de tots els envasos (per als envasos de compra a granel amb envàs reutilitzable s'ha dividit entre el nombre d'usos estimat: 50 per a la carmanyola de PP i la ouera de cartró i 100 per les bosses de cotó)

Càlcul de les **emissions de GEH** (en CO₂ eq.) associades al cicle de vida del material de cada envàs

Avaluació de la **reciclabilitat** de cada envàs

Anàlisi dels **envasos superflus** pels productes envasats

2. Anàlisi dels establiments (mitjançant qüestionari)

Serveis que ofereixen els establiments (xarcuteria, forn/pastisseria, fruiteria, etc).

Els **formats d'envàs disponibles** per cada producte de la cistella.

La possibilitat de realitzar la **compra a granel o en envàs retornable**.

La possibilitat de trobar els **productes de proximitat i ecològics**.

El **rang de preus** de cada producte segons el tipus d'envàs i segons si és de proximitat o ecològic.

Canvis en la política d'empresa com a conseqüència de la crisi sanitària per la **Covid-19**.

3. Anàlisi de la compra sota criteris de consum conscient

Simulació d'una compra basada en criteris de consum conscient a tots els establiments escollits per analitzar-ne l'impacte ambiental en cadascun d'ells.

Criteris seguits:

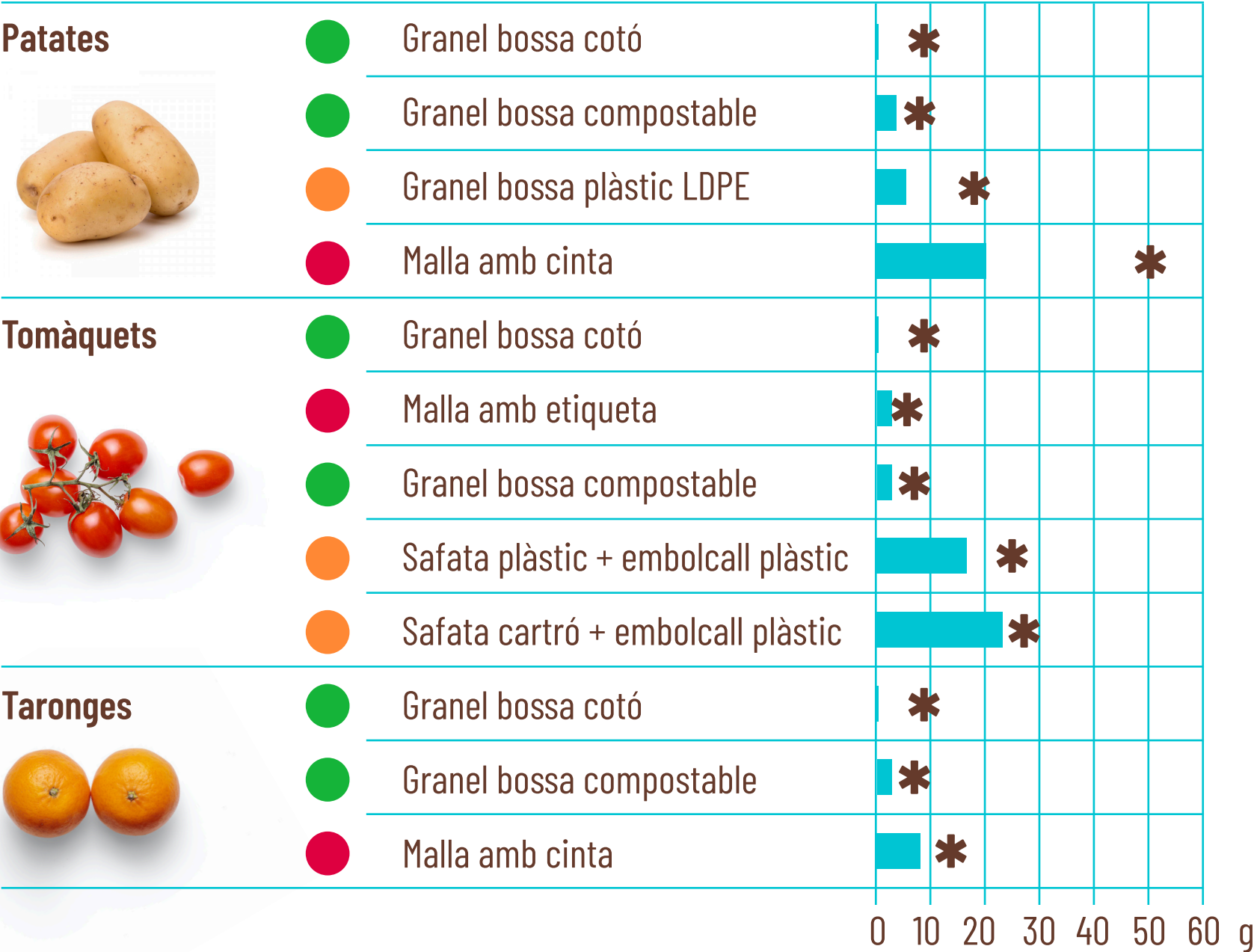
- Mínima producció de residus d'envasos
- Reciclabilitat dels envasos
- Emissions de CO₂ eq. dels envasos

／ Anàlisi de la **cistella** estàndard de la **compra**
sota criteris de **consum responsable**

01.
Plantejament
de l'estudi

02.
Resultats

Anàlisi d'impacte ambiental dels envasos

■ Pes envàs

* Emissions CO₂

Nivell reciclabilitat:

 Baix

 Mità

 Alt (o envàs reutilitzable)

L'impacte ambiental de cada tipus d'envàs s'avalua en funció del seu **pes**, les **emissions de GEH** associades i la seva **reciclabilitat**.

S'ha determinat el tipus d'**envàs preferible**, segons criteris sostenibles, per a cada aliment de la cistella, que és aquell que **presenta una menor generació de residus en pes, menors emissions de GEH i una reciclabilitat més elevada**.

Envasos més sostenibles

Per als aliments amb possibilitat de compra a granel, **l’envàs més sostenible és el reutilitzable** (bosses, carmanyoles o oueres pròpies). Per productes envasats, **l’envàs retornable** és preferible per aquells productes envasats on sigui adequat.

Per productes envasats, **el cartró i el vidre són els materials d’envàs més sostenibles**. En cas que no es trobin envasats en aquests materials, cal prioritzar els envasos simples **monomaterials**.

La gran **diversitat d’envasos** per un mateix producte i la **manca d’informació** clara d’impacte social i ambiental de l’envàs, **difículten al consumidor a l’hora d’identificar quins són aquells productes amb envasos més sostenibles**.

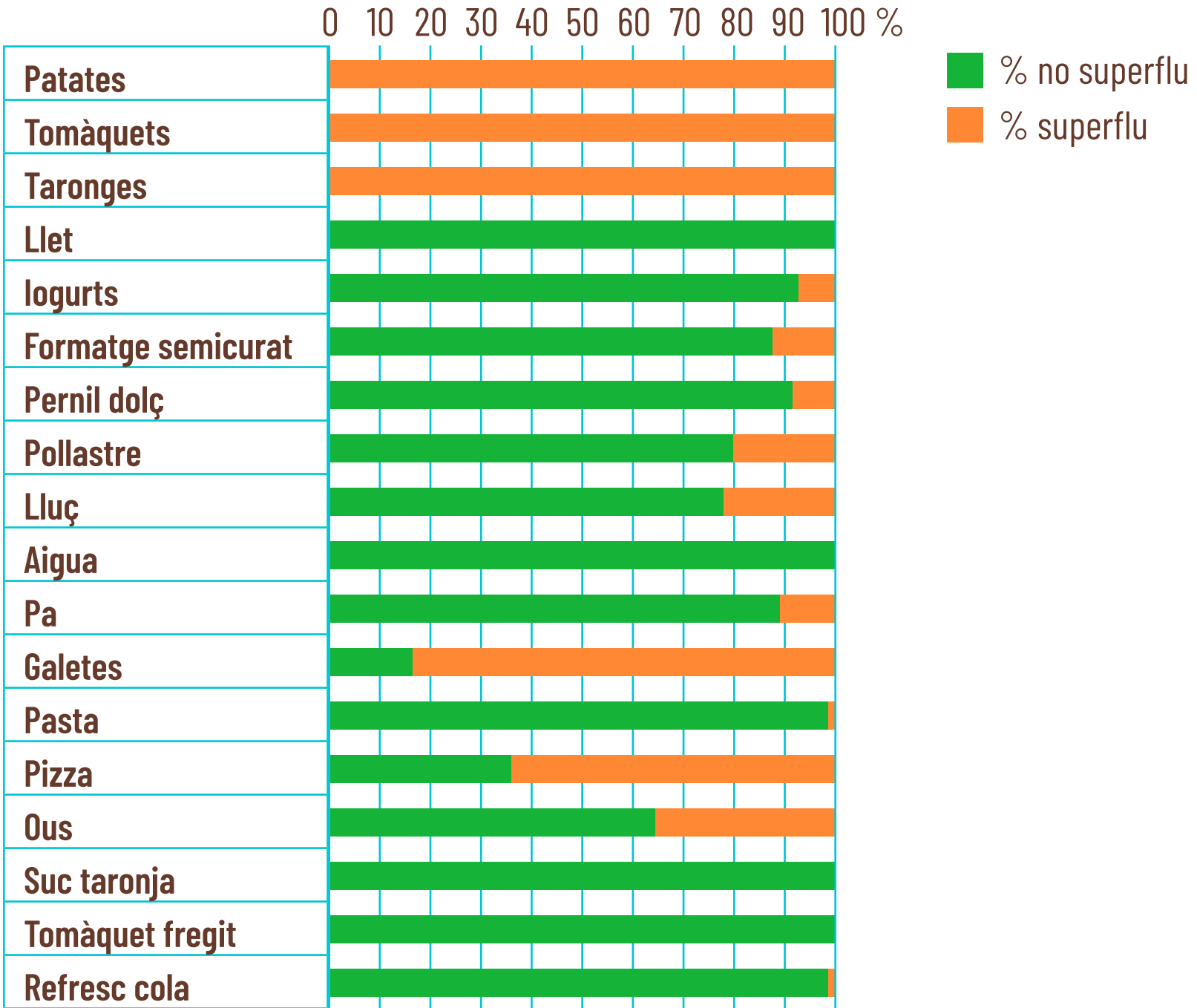
* Els envasos compostables no són una alternativa sostenible als envasos de plàstic d’un sol ús, ja que presenten inconvenients a l’hora de reciclar-los (excepte les bosses).

Producte	Tipus d’envàs
Patates	Bossa de cotó pròpia
Tomàquets	Bossa de cotó pròpia
Taronges	Bossa de cotó pròpia
Llet	Ampolla de vidre
logurt natural	Pot gran de cartró
Formatge semicurat	Carmanyola de PP pròpia
Pernil dolç	Carmanyola de PP pròpia
Pollastre	Carmanyola de PP pròpia
Lluç	Carmanyola de PP pròpia
Refresc de cola	Ampolla de vidre / Llauna d’alumini
Aigua	Ampolla de vidre retornable
Suc	Ampolla de vidre
Tomàquet fregit	Pot de vidre
Pa	Bossa de cotó pròpia
Ous	Ouera de cartró pròpia
Galetes	Bossa única de plàstic
Pasta	Capsa de cartró
Pizza	Capsa de cartró (congelada)

Envasos superflus

Exemples d'envasos (o parts d'envàs) superflus:
 envasos de fruita i verdura, cartrons o films d'unió
 d'envasos individuals, bosses o films addicionals,
 materials d'absorció en envasos de carn, capses de
 cartró per envasos individuals, finestres de plàstic,
 etc.

Per la fruita i la verdura, el 100% dels envasos
 s'han considerat superflus.

El pes dels envasos en la cistella de la compra

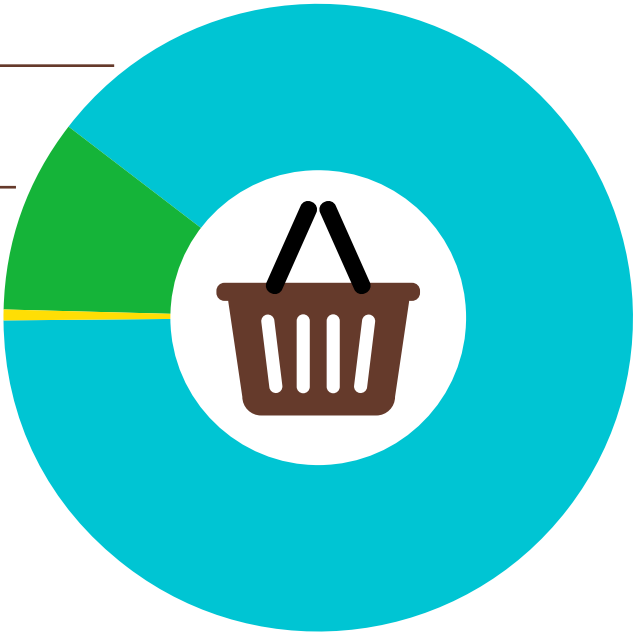
D'una compra amb productes estàndard **de 15,93kg, 1,70kg corresponen a envasos**, equivalent a un 11% en pes sobre el total (1,57kg són no superflus i un **0,13kg són superflus**).

Els productes de la cistella més envasats (que tenen un % major de pes d'envàs respecte el pes total del producte) són l'aigua, el refresc de cola, els iogurts, el tomàquet fregit i el suc de taronja.

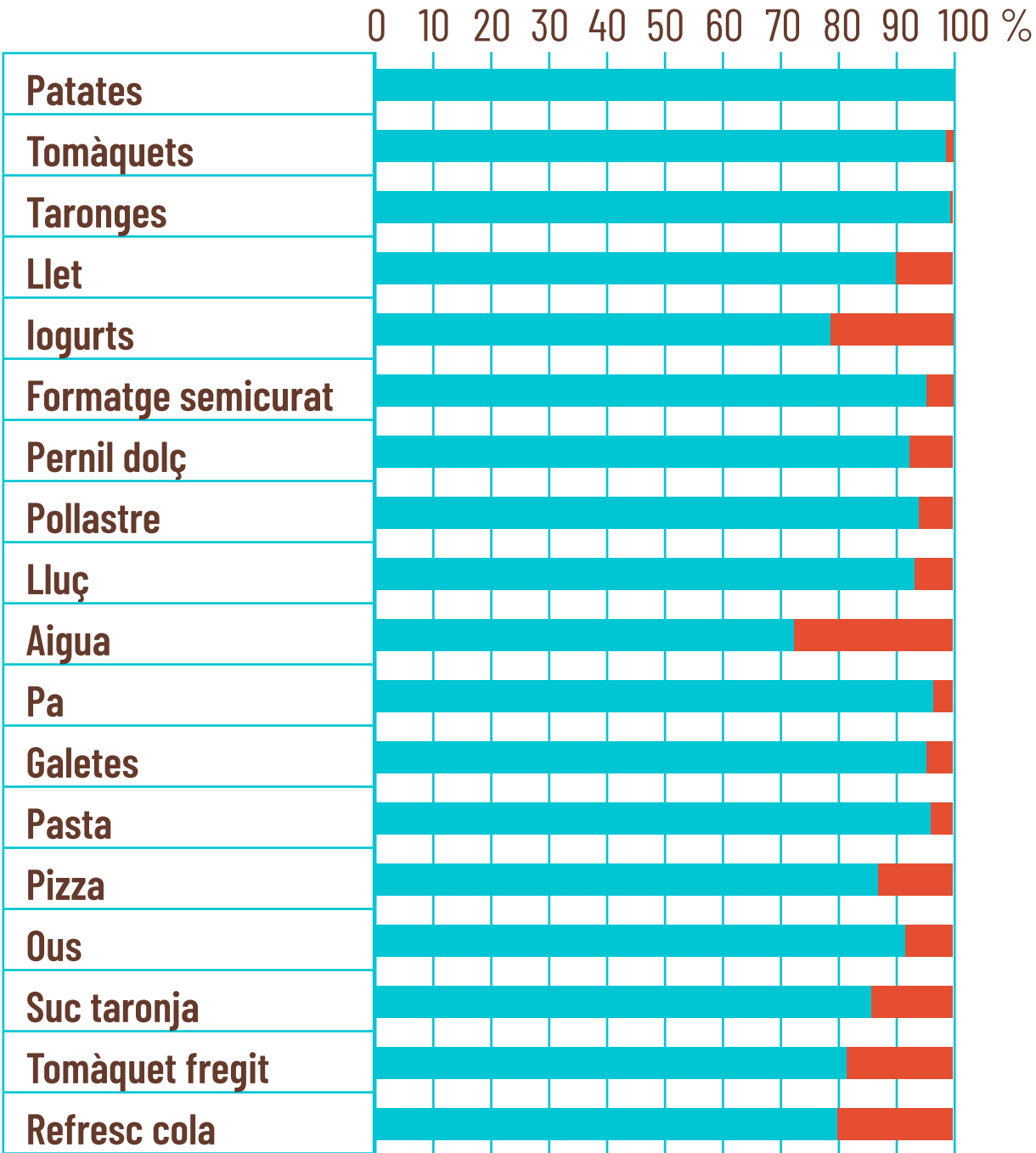
14,23 kg / pes producte

1,57 kg / pes envàs no superflu

0,13 kg / pes envàs superflu

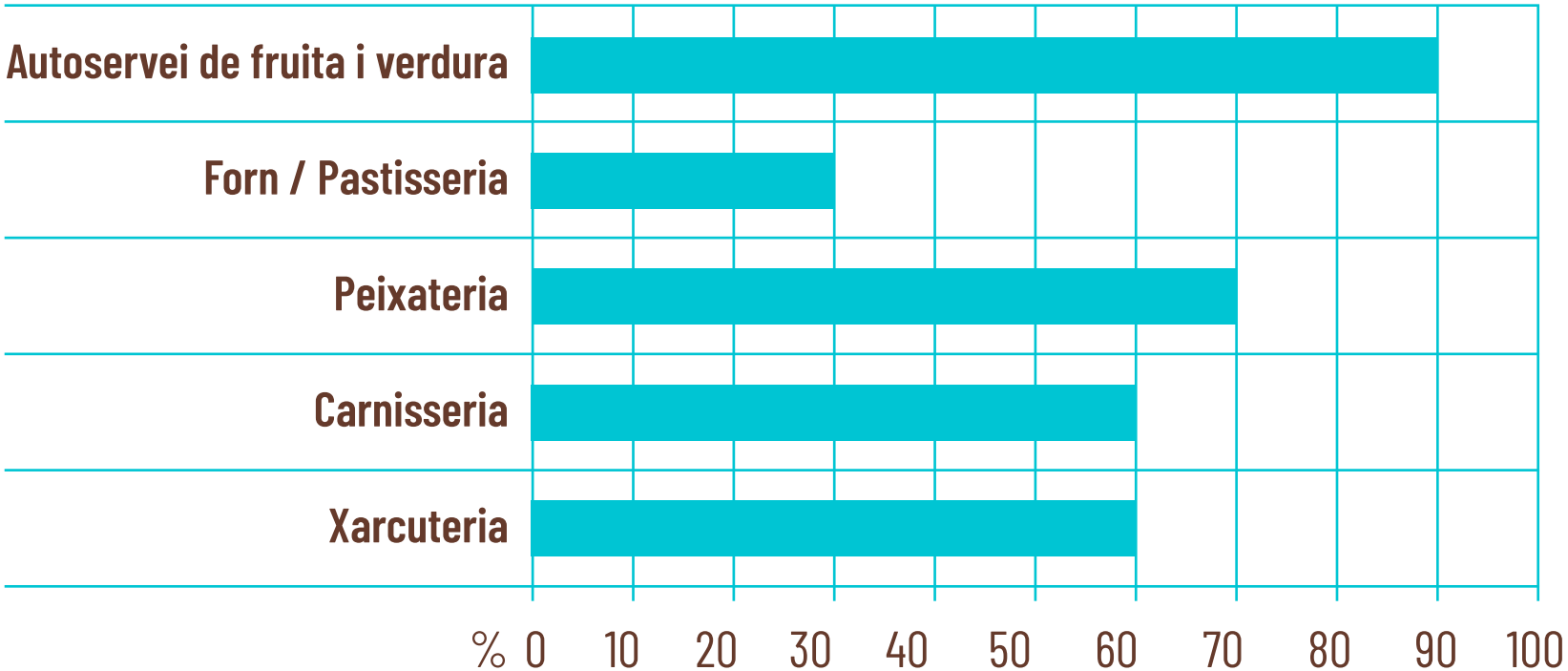

pes producte
pes envàs

Serveis

Percentatge dels establiments analitzats que tenen el servei

La secció d'**autoservei de fruita i verdura és la més comuna** entre tots els establiments; la menys comuna és el forn/pastisseria.

Aquest tipus de serveis faciliten a les persones consumidores poder realitzar una **compra a granel** dels productes oferts.

Els establiments que disposen d'un nombre major d'aquest tipus de serveis solen ser **grans superfícies**.

Aquests tipus de serveis solen complementar l'oferta dels productes envasats de l'establiment, fet que fa **augmentar la diversitat d'oferta per un mateix producte i augmenta també l'opció de trobar producte de proximitat o ecològic**.

Venda a granel i en envàs retornable

Granel
Retornable
Envasat
No trobat

	Eroski	Mercadona	Lidl	Carrefour	Bon Àrea	Bon Preu- Esclat	Consum	Dia	Mercat Independència	Mercat Concepció
Patates	Granel	Granel	Granel	Granel	Envasat	Granel	Granel	Granel	Granel	Granel
Tomàquets	Granel	Granel	Granel	Granel	Envasat	Granel	Granel	Granel	Granel	Granel
Taronges	Granel	Granel	Granel	Granel	Envasat	Granel	Granel	Granel	Granel	Granel
Llet	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat
Iogurts	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat
Formatge semicurat	Granel	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Granel	Granel	Envasat	Granel	Granel
Pernil dolç	Granel	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Granel	Granel	Envasat	Granel	Granel
Pollastre	Granel	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Granel	Granel
Lluç	Granel	Granel	Envasat	Granel	Envasat	Granel	Granel	Envasat	Granel	Granel
Aigua	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Retornable
Pa	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Granel	Granel	Granel
Galetes	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Granel	Envasat
Pasta	Envasat	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Granel
Pizza	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat
Ous	Envasat	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Granel	Granel
Suc	Envasat	Granel	Granel	Granel	Envasat	Envasat	Envasat	Granel	Envasat	Envasat
Tomàquet fregit	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat
Refresc cola	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	Envasat	No trobat	No trobat

Venda a granel i en envàs retornable

A cap establiment s'ha trobat la totalitat de productes que es podrien adquirir a granel en aquest format. De mitjana, el **36% dels productes de la cistella estàndard de Catalunya s'han trobat a granel**, molt per sota del 61% esperat.

Els establiments amb una **major oferta de producte a granel** (major del 50%) són els **mercats tradicionals**, seguits dels **hipermercats**.

Els productes **més fàcils de trobar a granel són les fruites i verdures**, seguit dels productes de carnisseria, xarcuteria i peixateria. La resta de productes no es troben a granel de forma generalitzada.

Actualment hi ha a disposició dels consumidors un gran ventall d'**aliments sobreenvasats de forma innecessària**.

Només s'ha trobat un exemple de producte amb envàs retornable (l'aigua), posant de manifest la **necessitat d'implementar polítiques i mesures que afavoreixin aquest format d'envasat, com els sistemes de dipòsit, devolució i retorn (SDDR)**.

La crisi de la COVID-19 ha augmentat les limitacions a l'hora de consumir sense generar residus.

[illegible]

Producte de proximitat

La possibilitat de trobar **productes de proximitat** (produïts dins el territori de Catalunya) és més elevada als **mercats tradicionals**, així com al supermercat català **Bon Preu-Esclat** (més del 80% dels productes). Els supermercats amb menys oferta de productes de proximitat són Mercadona i Lidl (20- 35%).

Les fruites i verdures es troben majoritàriament de proximitat a tots els establiments sempre que sigui temporada de collita.

Els productes d'origen animal es poden trobar amb facilitat de proximitat, amb excepció del lluç.

Només 2 dels 10 establiments visitats tenen una secció específica i ben identificada per productes de proximitat (Carrefour i Bon Preu-Esclat), especialment a la secció de fruites i verdures.

[illegible]

Producte ecològic

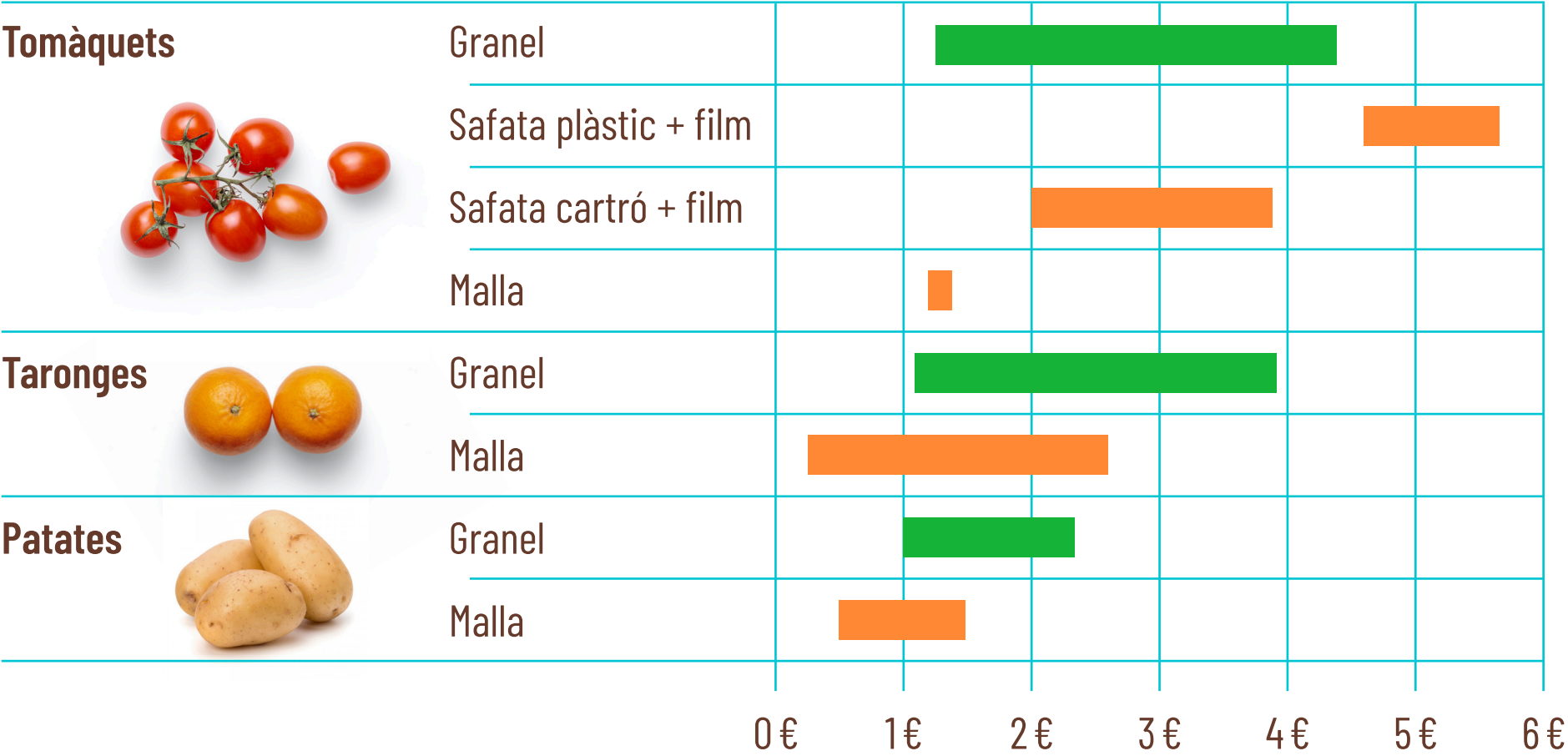
La mitjana d'**aliments de producció ecològica de la cistella** de la compra estàndard que es poden trobar en aquests establiments se situa al **43,12%**.

La possibilitat de trobar productes ecològics ha estat molt elevada a l'**hipermercat Carrefour** (per la seva àmplia oferta i diversificació de productes) i a **un dels mercats**. Es posa de manifest la necessitat d'augmentar l'oferta de productes ecològics al total dels comerços i supermercats.

Els **productes làctics, els ous i les fruites i verdures** són les que es poden trobar en versió ecològica amb més facilitat.

Gairebé la meitat dels productes ecològics es podrien adquirir a granel en envàs propi. Tanmateix els productes ecològics es troben en molts establiments (especialment supermercats i hipermercats) **envasats o sobreenvasats**.

Preu de la cistella de la compra /
 1. rang de preu segons tipus d'envàs

(Marcat en verd l'envàs o format més sostenible)

Preu de la cistella de la compra / 1. rang de preu segons tipus d'envàs

Fruites i verdures: format a granel amb rang de preus més ampli i preus mínims superiors que per formats envasats.

Derivats de cereals i pizza: rang de preus més ampli pel producte envasat (poca oferta de producte a granel).

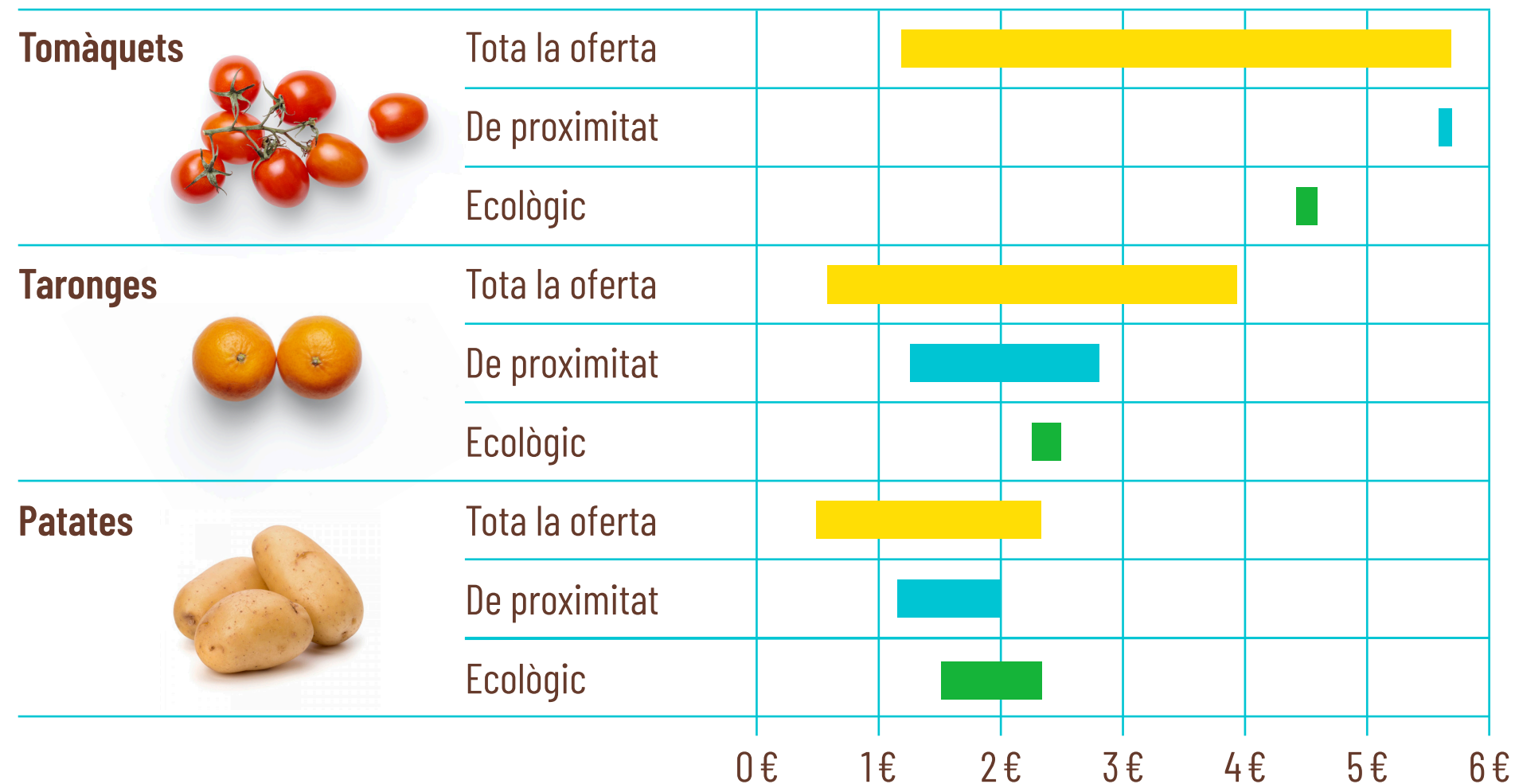
Begudes: envasos més sostenibles (vidre, llauna...) o a granel amb un rang de preus superior a formats envasats en plàstic o bric.

Productes de xarcuteria, carnisseria i peixateria: rang de preus del producte a granel ampli i assimilable amb el de producte envasat.

Productes làctics: envasos més sostenibles (vidre, cartró...) amb un rang de preus superior i més estret que formats envasats en plàstic o bric.

Ous i tomàquet fregit: producte a granel i en envàs de vidre amb un rang de preus del ampli i assimilable amb el del producte envasat amb altres materials.

Preu de la cistella de la compra / 2. Rang de preu segons producte de proximitat o ecològic

Preu de la cistella de la compra / 2. Rang de preu segons producte de proximitat o ecològic

Fruites i verdures: el producte de proximitat sovint té un rang de preus més ampli que l'ecològic, trobant alguns casos en que l'oferta de proximitat és més cara que l'ecològica

Derivats de cereals i pizza: el rang de preus del producte de proximitat és ampli. El rang de preus del producte ecològic se situa en un interval intermedi respecte el total de la oferta.

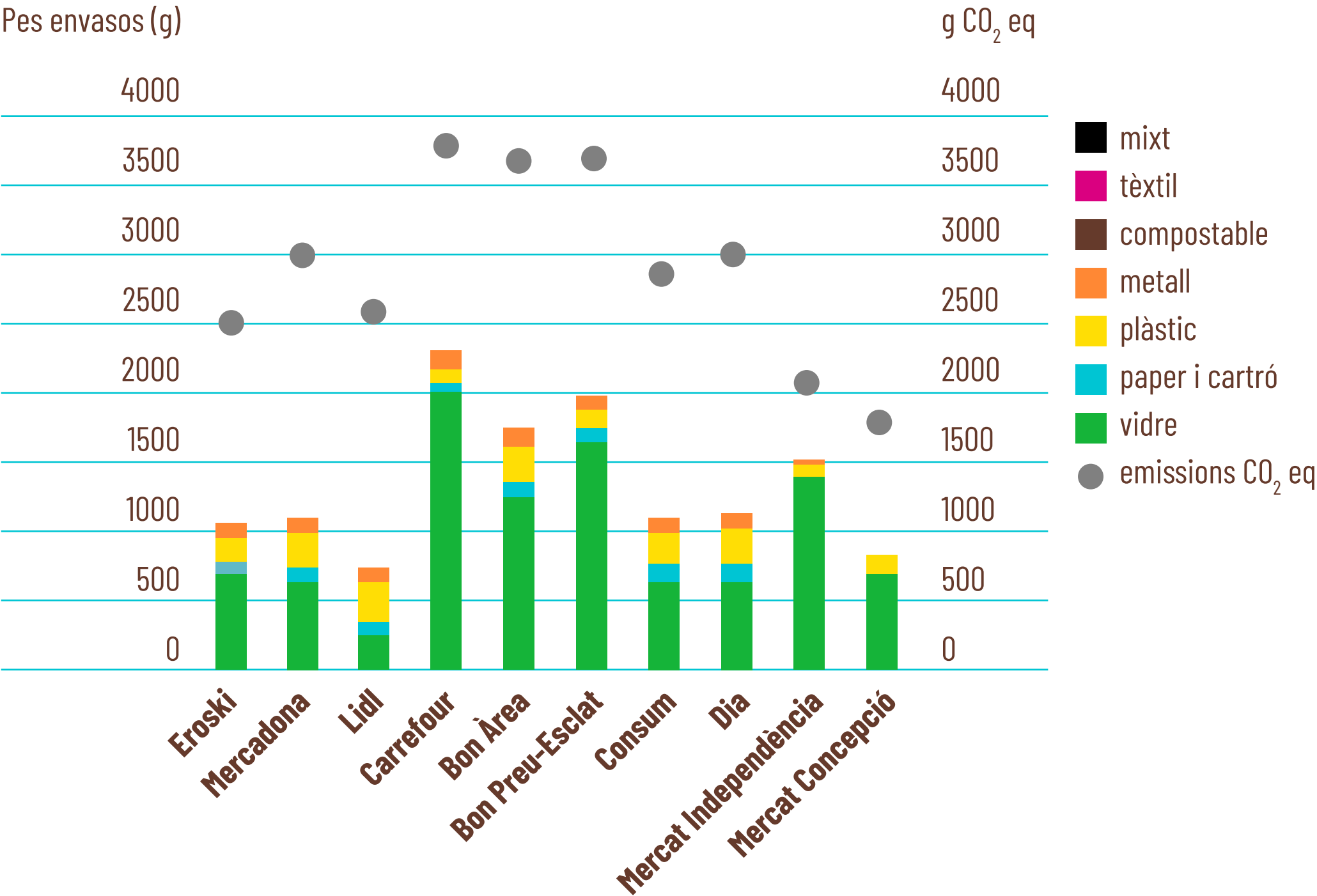
Begudes: el producte de proximitat té un rang de preus molt ampli, excepte pel refresc de cola. El suc ecològic té un rang de preus ampli situat a la part central-alta del rang del tots de l'oferta.

Productes de xarcuteria i carnisseria: Majoritàriament el rang de preus de productes ecològics i de proximitat se situa a la part superior del rang de preus de tota l'oferta trobada.

Productes làctics: els preus de l'oferta ecològica i de proximitat són força coincidents.

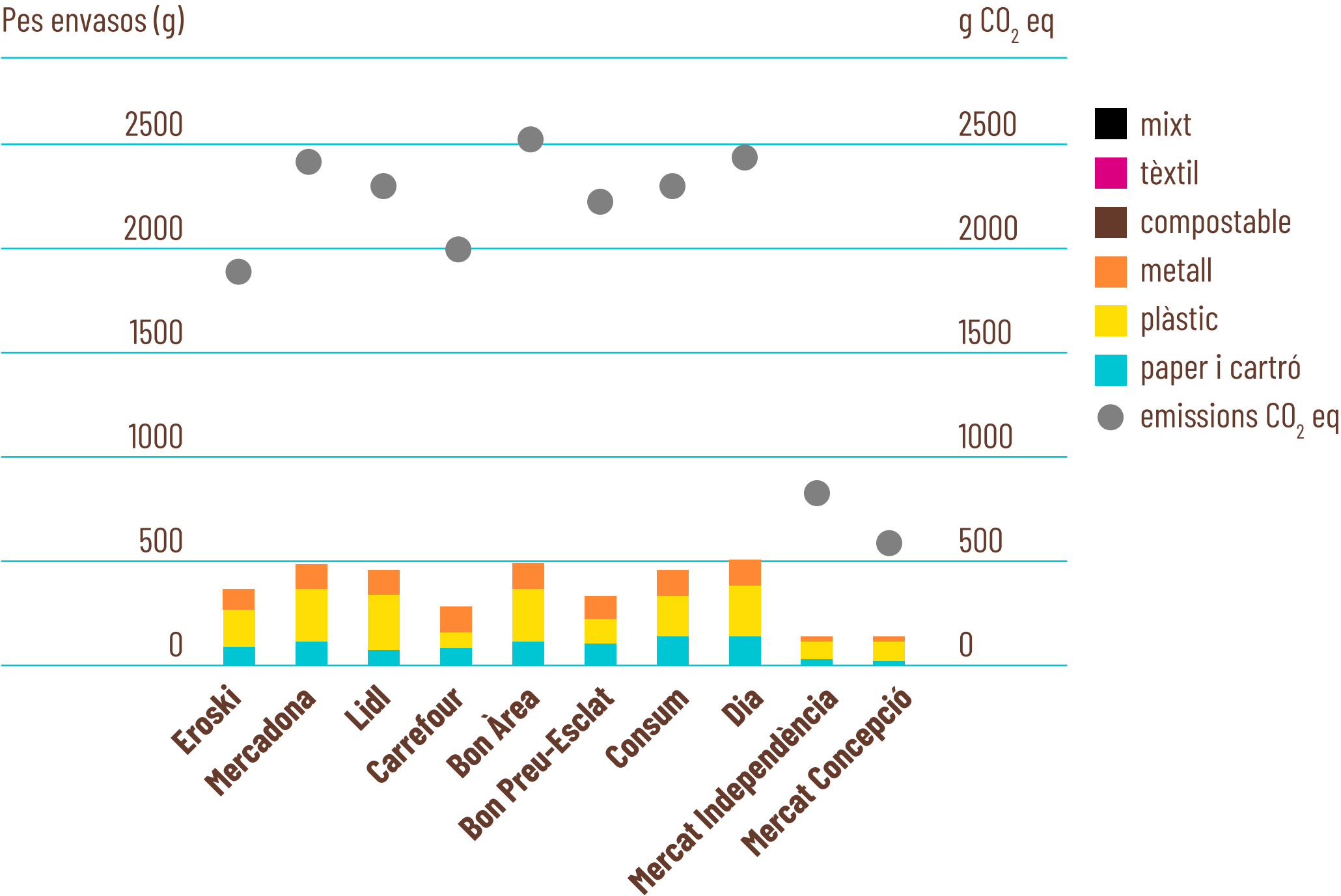
Ous i tomàquet fregit: el rang de preus tant del producte de proximitat com de l'ecològic és ampli, essent aquest últim lleugerament superior al del producte de proximitat.

Anàlisi de la compra sota criteris de consum conscient

Els **envasos de vidre** representen el pes majoritari de la compra sostenible, especialment a l'hipermercat Carrefour, al supermercat Bon Preu-Esclat, al comerç urbà Bon Àrea i als dos mercats tradicionals.

Anàlisi de la compra sota criteris de consum conscient

La compra sota criteris de sostenibilitat als **mercats tradicionals** presenta un impacte ambiental molt menor, degut a que hi ha una **major oferta de compra a granel o en envàs de vidre**.

Entre els comerços no tradicionals els que presenten uns valors més baixos de generació de residus i emissions són Carrefour, Eroski i Bon Preu-Esclat.

A la resta d'establiments les **altes emissions** són degudes principalment a l'oferta de productes en **materials plàstics o metall**.

／ Anàlisi de la **cistella** estàndard de la **compra**
sota criteris de **consum responsable**

01.
Plantejament
de l'estudi

02.
Resultats

03.
Propostes

Mesures pel foment del granel i l'eliminació d'envasos

Revisió i actualització de la normativa relativa a la venda a granel en harmonia amb la reducció dels impactes ambientals dels productes i els requeriments de seguretat alimentària.

Establir una definició d'“envàs mínim” d'acord amb criteris actualitzats i un enfocament del cicle de vida, eliminant l'acceptació del consumidor i el pes com criteris.

Incorporar una correcta definició d'“envàs superflu” i “sobreenvasat” i la prohibició d'aquest.

Incorporar l'obligatorietat per part dels establiments comercials que venguin productes frescos i begudes **d'acceptar envasos reutilitzables** per part de les persones consumidores.

Impulsar un protocol de reutilització a Catalunya.

Mesures pel foment de l'ús d'envasos retornables

Incrementar la quota de mercat dels envasos reutilitzables als comerços i supermercats mitjançant l'establiment d'acords de col·laboració entre tots els actors.

En la futura llei de prevenció i gestió dels residus i d'ús eficient dels recursos de Catalunya de **incorporar objectius quantitatius de reutilització d'envasos** (proposta: 75% al 2030 per al canal domèstic).

Obligatorietat per als establiments de superfície major als 200 m² d'habilitar un **espai on les persones consumidores puguin dipositar aquells envasos no desitjats per ser considerats innecessaris**.

Elaborar un **catàleg de proveïdors** locals que ofereixen els seus productes en format retornable i identificar en quins establiments es poden adquirir.

Promoure i facilitar al màxim l'aplicació de **sistemes de dipòsit, devolució i retorn (SDDR)**.

Fomentar entre els comerços l'ús d'envasos reutilitzables (sistema de dipòsit o propis de les persones consumidores).

Foment dels productes ecològics i de proximitat

Impuls de campanyes, per part de l'administració i els governs locals, que promoguin la compra de productes de proximitat i ecològics entre les persones consumidores.

Proporcionar informació per a les persones consumidores sobre models de producció sostenibles, com la producció local, ecològica i responsable. Aquesta informació es pot mostrar a l'etiquetatge dels productes a l'establiment o bé incorporant noves tecnologies.

Mesures de fiscalitat ambiental

Implementació de sistemes d'**incentius econòmics per part de les administracions locals vinculats a la taxa de residus** per aquells establiments que permetin fer una compra lliure d'envasos d'un sol ús i/o que disposin d'una àmplia oferta d'envasos retornables per tal de recompensar la seva contribució a la minimització de residus.

Prohibició i penalització, mitjançant taxes econòmiques, de determinats elements d'envasat en funció del seu impacte ambiental y que penalitzin l'ús de plàstic d'un sol ús. Paral·lelament, introducció d'**incentius econòmics per als productes a granel o envasats en formats reutilitzables**.

Implantar sistemes de **responsabilitat ampliada del productor (RAP) amb eco-modulació de taxes**.

Introducció de **criteris de compra pública** per part de les administracions locals que fomentin la prevenció de residus, els productes de proximitat i ecològics.

Propostes de millora en els hàbits de consum de la ciutadania

Identificar, donar visibilitat i promocionar als establiments i xarxes d'establiments catalans que introdueixen mesures per reduir la generació d'envasos d'un sol ús, així com l'oferta de producte local i producte ecològic que permeten als consumidors fer un consum responsable.

Campanyes de sensibilització, generalitzades i amb projecció mediàtica, per a donar a conèixer els impactes ambientals i socials de la generació de residus d'envasos innecessaris i incentivar l'ús d'envasos reutilitzables per anar a comprar.

Etiquetatge dels productes que inclogui informació ambiental i social sobre els impactes del propi producte i de l'envàs.

Prohibir l'ús indiscriminat de certs eslògans sobre productes i envasos amb mencions no certificades, per tal d'evitar la falsa eco-publicitat, el greenwhasing i la confusió de les persones consumidores.

Mesures de I+D

Desenvolupar **eines de benchmark o bases de dades** que permetin comparar els envasos que es troben disponibles en el mercat i que són similars en quant al volum i al material utilitzat.

Desenvolupar **Anàlisi de Cicle de vida (ACV) específics per a l'àmbit català**.

Investigar **models de reutilització o de retorn d'envasos** per productes més enllà de les begudes.

Potenciar l'**eco-disseny dels productes i el seu envasat**, especialment per aquells sobreenvasats.

Altres mesures transversals

Prohibir la posada al mercat de productes que no siguin reutilitzables, reparables, reciclables, assimilables pel medi (efectivament compostables) i lliures de substàncies perilloses per la salut humana i els ecosistemes.

Modificar el Codi de Consum de Catalunya per introduir mesures que garanteixin el dret dels consumidors a comprar a granel amb els propis envasos reutilitzables, sense necessitat de fer ús d'envasos innecessaris i facilitar l'accés a productes més respectuosos amb el medi ambient, envasats en formats reutilitzables i de fàcil reciclatge i a productes segurs per a la salut humana.

／ Anàlisi de la **cistella** estàndard de la **compra** sota criteris de **consum responsable**

Alba Cabrera
albac@rezero.cat

Susanna Pérez
susannap@rezero.cat

Rezero

Fundació prevenció
residus i consum

www.rezero.cat